

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Benilacqua Béla

Cím: Emléktáblák régi budai és pesti házakon

Forrás: Pesti Hírlap

Bp
(Hely)

1926. 3. 7.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

725.94

Hely

Idő

'1926'

Személy

Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Székesfővárosi házi nyomda 19'2

Emléktáblák régibudai és pesti házakon.

A M. Kir. Hadtörténelmi Múzeum kezdeményezésére a főváros hadtörténelmi nevezetességű helyeit emléktáblákkal jelölik meg. S ezzel egy új szín fog megjelenni a hagyományokat nélkülöző város képén. Azok, akik szeretik ezt a várost, illetve akik Buda sikátorait szeretnék ugyanazzal a múltba felejtkező globetrotter-széntimentalizmussal élvezni, amivel az ódon Padua vagy a vieux Paris sikátorait — valahol a Neuf Chapelle vagy a Place Grève körül — azok majd örömmel fogadják a szürke márványtáblákat, melyeknek aranyozott betűiből az a tradíció fog előttsilanni, amely — *ugy látszik* — hiányzik nálunk. Mert csak *látszólagos* ez a hiány. Igenis, nagyon sokan vannak itt Pesten, főleg Budán, akiknek már lelkiügyvévé vált a város patinás hangulatainak a kultusza.

Van itt már egy csomó finom amatőr, akik szeretik a budai szűk utcákat, egy barokk kapuormot a *Fortuna-utcában*, a „Medve” XVII. századbeli figuráját a *Medve-utca* sarkán. Sok szereklmese van már Budának. Sokan ismerik az utolsó budai pasa kertjének fűgefáit a Gellérthegy lejtőjén, az empíresírköveket a vizivárosi katonai temetőben. Sokan szeretik alkonyatkor a szőke pubifrizurát s a naplementét, elegyítve a *Bástyasétány* helyi romantikájával, sokan szeretnek megszökni Pestről s öt karanfogva, felvezetni a fedett *Jezsuitalépcső* kopott fokain, kezüket végigcsusztatni a márványkorláton s átpillantani a kapualj hűvös árnyékából a távoli Pest duna-

parti napos telivegőjébe, miközben a pesti szőket a csendes várbeli cukrász indiánerjei felé irányítják.

Epen így megvannak a mohos bástyafalak borostyánjainak a rajongói, továbbá lipótvárosi régi udvarok empirekutjainak udvarlói is. Jó dolog megállani Vele a francia lovag sarkóve előtt s a Mátyás-templom tövében s a Bécsikapu mellvédjéről is jó hallgatni a völgy Mária-Teréziakorabeli harangjait. Évekkel ezelőtt még csak a Biedermeyer pózolói és snobjai szentvelegték ezt. az akkor divatos Dickens és Anatole France recipéjü, antikizáló műbangulatot: ma azonban a pesti ember már csakugyan szereti a Halászcástyát és a Városmajor József-császárkorabeli fáit.

A hangulat megvan, az emlékek azonban elpusztultak. Nemcsak a város falai, kapui, gótikus tornyai és renaissance házai, — ezek régen eltűntek — hanem *öreg utcanevekhez és terekhez fűződő régi elnevezések* által őrzött emlékek is. Eltűnt a régi „*Szarvastér*” neve. A kedves, primitív, aranyozott szarvast még ma is ott hajszolja a kopó a sárga vén házon, szarvas a cégére a százados pékboltnak s „*Zum Hirschen*” nevet viselt a rác hajósok kávéháza is, amde a tér ma egy nemrég elhunyt városatya nevét viseli. A sok bájos régi metszetről ismert s 1849-ben a visszavonuló osztrákok által felgyújtott dunai hajóhid emléket, — pedig gróf Gvadányi, Döbrentey Gábor, Virágh Benedek, sőt Casanova memoárjai is szólnak róla. — 1912-ig őrizte a „*Kishid-utca*.” Ez is eltűnt s bár híres, de új nevet visel. Kürtös fullajtárok, postillonok, öreg postakocsisok és dilizsánszok emléket őrzik még a *Régiposta-utca*. Ezt a nevet is veszedelem fenyegeti.

A pesti amatőr ismeri a Dickens „*Pickwick club*”-jának furcsa és kedélyes öreg postakocsisát, Mr. Samuel Weller seniort s tudja, hogy a woolwichi postakocsi a Tottenham Court Roadon állott; tud a párizsi Madeleine-tér ősi és ifjuságunk midinettejének mosolyától napsugaras vén omnibuszai-

ról, melyeken — óh — Meudonba dőcögtünk ki tavaszi reggeleken, ámde nagyapánk belvárosi postakocsijainak emlékét hivatalból fogiák elvenni tőlünk szívtelen utcaikeresztelésekkel. S így eltűnik minden, mint a drága, ódon Pozsony, hova nagyapánk kocsizott a diétai bálba, nagyanyánkhoz, kinek krinolin-suhogása eltűnt a szélben, mely porral fujta be az ócska postakocsi keréknyomát is.

A pesti érzelmes intellectuel tudja, hogy Rothenburg an der Saale sáncárkai épebbek, mint a nürnbergiek, tudja, hogy a párizsi nagy avenue-eket Napoleon hasítottatta a síkátorok káoszába, hogy lekarjácsozhassa a forradalmi csőcseléket, ámde nem tudja, hogy Psotta ezredes huszonnégyfontos mozsarai a *Naphegy* melyik villájának helyén dörögtek. Azt sem tudja, hogy Görgei budai főhadiszállása hol a Városmajor-utcában, hol az angolkisasszonyok zugligeti villájában, hol meg a svábhegyi Óra-villában volt, azt sem tudja, hogy Nagysándor József tábornok vezérkari főnöke, Kleinbeinz őrnagy, az *Attila-utcai gimnázium* melletti síkátorban esett el. Eltűnt a *Bombatér* neve, politikus nevét kapta s így a budai antik kedvelője alig sejtí, hogy Kmety tábornok huszárai innen szimatolgatták a Lánchíd fejénél, a mai Toldy-féle könyvesbolt előtt felállított osztrák úteget, itt pukkant el az első gránát és separt végig az első osztrák kartács. A tőzsdére siető autó tulajdonosa sem tudja, hogy nagyapjától örökölt s a Hild nemes ujempire-jének modorában épült nádorutcai háza, melynek földszíntjén Lipót császár óta mérik a tafotát és a bársonyt, hány napig égett a Hentzi gyújtóbombáitól.

Párizsban ellenben, noha már Cyrano de Bergerac idejében lebontották a Citébe vezető kapuerődöt, a Chatelet-t, a métro kalauza mégis „*Station du Chatelet*”-t kiált. XIV. Lajos körfalai helyén épült a *Grandes Boulevards*, ámde a Boulevard várfalat

(Bollwerk) jelent s ezt Párizsban minden kispolgár tudja. Ki tudja azonban nálunk, hogy Pest falait a Vámház-körut, Mehmed szultán-ut és a Harmincad-utca vonalán keresse — mert ez is *bástyakörut*. Párizsban a Boulevard St. Michel — huncut diákságunk örök Boulmichje — a XII. század óta viselheti az arkangyal nevét, melyet nem kényszerül, mondjuk Clémenceau nevével felcserélni. Amde, ki bizonyos arról, hogy a *Bástya-utca* — mely utolsó emléke az ősi pesti Belgrádi bástyának — holnapután nem-e egy nagy államférfiúnak, mondjuk Kuna P. Andorásnak, nevét fogja viselni, lévén ez a hivatalos tradíció nálunk.

A pesti polgár a *Kékgolyó-utca* sarkán levő, kékre mázolt török golyóbist meg sem látja, ámde a párizsi kispolgár a Café aux Bombes-ban dominózáván, a füstös falon ott látja az 1871-iki porosz gránátot, melyre feltekintve, feketekávéjával együtt a gloire és a revanche örök italát körpintheti fel, mert van tradíciója s ezt senki tőle el nem veszi. Bizony mondom, ezért nagy nemzet a francia, mert a tricolore a hely színeit, a mult szépségeit takarja. Ez a francia helyi szín, a *couleur locale*. Ezt csinálja a német is, tanárossan bár, de megcsinálja, a Heimatskult Vergangenheitsmeyerei-jével. Jól esik megtalálni a tradíciót a külföldön. Jól fog esni Budán és Pesten is, sűrke és fehér hadtörténelmi emléktáblák aranyos betűiben, egy konok magyar viceóbesternek a magyar katonai multat őrző silbakjaitól, melyek mellett mintha egy tobákszin-atillás, kéknadrágos honvéd szelleme pödörné meg szurásra kiviaszkolt pörge bajszát, kurucos daccal köpvén egy hegyeset a mai szanalós, kényszeregyezséges, hamisfrankos világra . . . A Nándorlaktanya felől a Haydn takarodóját hozza a tavaszi szél s a pesti intellectuel elindul a Halászbástyáról a bubifrizurással vacsorázni a budai Zöld Hordóba .

Dr. Bevilacqua Béla.